

New-age, sekte, S.Baba

Autor Administrator

Razgovor s fra Josipom Blaževićem Jelena Hrgović, Fokus (...) "Vrijednosti su vječne i na vječnost nas upućuju. Inverzija vrijednosti koju spominjete, zamjena je vrijednosti s lažnim vrijednostima ili - nevrijednostima. Rezultat te inverzije je dehumanizacija i degradacija čovjeka koja, ako potraje, vodi propasti cijele civilizacije. Bilo kakav poredak bez istinskih vrijednosti osuđen je na neuspjeh. Nema tog napretka znanosti koji može nadomjestiti sustav vrijednosti. Bez istinskih vrijednosti čovječanstvo srlja u besmisao s čijim se kobnim posljedicama već sada susrećemo(...)"

Josip Blažević, OFMConv., jedan je od najboljih poznavatelja istočnjačke duhovnosti i novih religioznih pokreta u Hrvatskoj. Već niz godina intenzivno istražuje ovu tematiku skupljajući podatke na terenu i znanstveno ih analizirajući.

Doktorirao je na Papinskom Sveučilištu Gregorijana temom: "Iskustvo ljudskog tijela u međukulturalnom kontekstu. Kritičko sučeljavanje teorija o 'energetskim centrima' (čakrama) i filozofsko-teoloških spoznaja Maxa Schelera i Karola Wojtyły". Bio je gost na mnogim predavanjima i tribinama, a autor je i mnogih članaka. Do sada je objavio knjige Proroci novoga doba, Joga i kršćanstvo i Sai Baba i/ili Isus Krist. Povod na razgovoru je predstavljanje posljednje knjige Sai Baba i/ili Isus Krist koja će biti predstavljena u Splitu na manifestaciji Dani kršćanske kulture.

1. U svojoj knjizi Sai Baba i/ili Isus Krist kažete: "Zahvaljujem dobrom Bogu na mojim dragim roditeljima, Ani i Marku, koji su mi svetu vjeru katoličku predali, i u nju me upućivali od najranijeg djetinjstva, zbog čega sam bio pošten; teđen praznih hodova i bolnih stranputica. Srce, taj 'prosjak Istine' - nema mira dok u Istini ne otpočne. 'Isus Krist je Istina tijelom postala koja svijet privlači sebi.'" Ove riječi citiram kako bih započela ovaj razgovor s gotovo retoričkim pitanjem - kako ste se Vi kao teolog počeli baviti proučavanjem različitih sljedbi, sekti i pokreta? Čini se kako se osjećate povlačenim; teđeni lutanja, pa osjećate svojevrstu dužnost biti vodičem onima koji nisu pošten; teđeni?

Proučavanjem suvremene duhovne platforme, želio bih napomenuti na početku našeg razgovora, nisam se počeo baviti kao teolog. Teolozi, zapravo, rijetko ili uopće ne prate literaturu s ovog područja. Nego, ja sam, proučavajući ovo područje dopro do teologije, u teologiji sam našao svjetlo za razumijevanje i vrednovanje novodobnih duhovnosti suvremenog turbulentnog svijeta. Hoću reći da su mi se, još na nižoj razini čitanja iz znatiželje, rodila pitanja koja su me potakla da odgovore potražim u teološkim disciplinama. Spomenuta potraga odredila je i smjer moga životnog usavršavanja koje je završio doktoratom iz fundamentalne teologije. Novim religioznim pokretima, međutim, ne bave se samo teolozi, nego i stručnjaci drugih profila, kao psiholozi, sociolozi, itd. U mom slučaju sve je počelo, onako, spontano. Još kao srednjoškolski kolac, a potom i kao vojnik JNA na odsluženju vojnog roka u Srbiji, susretao sam se s literaturom kojoj nisam znao odrediti pravi smisao niti vrijednost. Presudan korak predstavljao je, međutim, moj prvi živi susret sa sljedbenicima Hare Krišne, na trgu Bana Jelačića u Zagrebu. Tu, na samom Trgu, dogovorio sam svoj prvi službeni susret s njima u njihovom hramu, nakon čega sam u «Spectrumu» (listu studenata Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) objavio prvi autorizirani prilog o njima. Ubrzo sam otkrio da ima puno ljudi koje zanima isto područje kao i mene, u kojima žive slična pitanja koja su i mene zaokupljala, a da ne znaju na njih odgovoriti. I tako je sve počelo i, da ne duljim, odgovorit ću i na vaše pitanje. Ptič koji napušta gnijezdo i kreće u svijet, sigurno će dalje stići ako je poletio s oba zdrava krila, nego ako u svijet kreće ranjen. Svjestan sam da je područje u koje se upućujem klisno i neistraženo. U cijeloj toj nesigurnosti, koja zahtjeva veliko intelektualno naporište, odnosno stalno preispitivanje vlastitih stavova kao i pripravnost na samoispitivanje, roditeljima dugujem zahvalnost za dobro postavljenu temeljnu vjeru, koji se kroz godine vlastitog istraživanja nikada nije poljuljao nego samo učvrstavao. Vrijednost ovog polazišta otkrio sam ponajprije u susretu s brojnim «duhovnim nomadima» koji su, raskinuvši s kršćanskom tradicijom koja ih je iznjedrila, katkada zdvajajući i nad samim smislom života, uočili i potražili u instant duhovnostima i istočnjačkim tehnikama. Situacija je još i delikatnija ako su opterećeni intelektualnom ohološću ili duhovnom sljepoćom. U tom smislu sigurno da se osjećam «povlačenim» ali istovremeno i odgovornim, da budem putokaz prema Isusu.

2. Najveći stručnjak i poznavatelj u Hrvatskoj za New age i new age-terapije niste postali samo akademskim proučavanjem, nego ste odlazili na različite skupove i tamo produbljivali i iskustveno provjeravali svoje znanje. Međutim, poznato je da su ti skupovi uglavnom u službi regrutiranja novih članova, jeste li kad bili u kućnji? Bojim se da ne postoje kriteriji kojima bi se objektivno moglo odrediti tko je među nama u čemu «najveći», osobito u «stručnosti». Ovakva terminologija već pogoduje ljudskoj taštini nego što korespondira s objektivnom stvarnošću. Jer, ono što znam zanemarivo je malo u usporedbi s onim što još ne znam. Istina je, svakako, da je metodologija moga rada bila sve već nego laboratorijska. Ni danas nisam odustao od svoga prvobitnog načina rada da izađem na teren, susretnem se s osobama i iz prve ruke saznam kakva je situacija. Iskreno mi je stalo do toga da čujem što drugi misli i razumijem ga pa i onda kada se s njime ne mogu složiti. Neki susreti su me obogatili, pa ih nosim u lijepoj uspomeni. Neki, naprotiv, u susretu nisu pokazivali ni minimum uljuđenosti. Osobito kad sam izvještavao u medijima, poneke sekte su me verbalno napadale, pa čak i prijetile, a dvije su me dale i na sud, iako su obje, hvala Bogu, izgubile u sporu. Naučio sam da se na sudu najbolje svladava materija! Nadaju se neki, kao što i Vi rekoste, da ću im možda poslužiti kao odskočna daska, u propagandne svrhe, ako već ne postati i njihov član, ali im to ne uspijeva. Sektama pretežno nedostaje smisao za istinski dijalog. Nastupaju superiorno i samouvjereni a to je ono što obično izaziva i najveći otpor nepristranog promatrača. «Kućnji» na koje aludirate, priznajem, bilo je, ali nikada da se priklonim nekoj od sekti, nego jedino da u pola ponekog od njihovih predavanja, ako ne već i na samom početku, napustim dvoranu. Ipak, redovito bih izdržavao do kraja, barem u velikoj većini slučajeva. Pa makar i samo zbog ulaznice koju bih kupio - da ne propadne! 3. Sve je već ponuda različitih oblika duhovnosti, a neupućeni ne bi ni vjerovali kako je velik broj sekti prisutan i u Hrvatskoj? Mislim da su sekte, koje javno djeluju u Hrvatskoj manji izazov za Crkvu u usporedbi s raznovrsnim oblicima nekršćanskih duhovnosti koje se sofisticirano potkradaju u

svijest suvremenih ljudi kroz literaturu, filmove, razne igre, newageovske terapije, ili istoènjaèke tehnike, poput joge ili transcendentalne meditacije. Hrvatska je postala pravi Eldorado svim vrstama sektu ali, ponavljam, moje je uvjerenje da nismo dovoljnu pozornost posvetili poganskoj misli i nekršæanskoj duhovnosti u njezinim razlièitim ne institucionaliziranim formama koje se nameæu kao uporišta nove pardigme na bazi okultne antropologije. 4. Kako sami kažete, pod okriljem New agea i novih religioznih pokreta raða se relativistièko-sinkretistièki mentalitet i klima selektivne duhovnosti gdje su prevladavajuæi kriteriji neke religije postala èuda, povoljan uèinak na zdravlje ili aktivizam socijalnog zauzimanja, a zanemarena je njezina transcendentnost i spoznaja vjeène istine. Èini se kako su ljudi postali "lovci" na izvanredna iskustva, a izbor religije je to primamljiviji što su religije nespojivije s tradicionalnim religijskim nasljeðem naroda kojem pripadaju? Egotrija, kult tijela i diktatura relativizma karakteristika su vremena u kojemu živimo. Egotrija je više od obiènog individualizma. «Moj ja» postao je ne samo konaèno mjerilo svih vrijednosti, nego i norma same istine. Religija kao cjelovito ostvarenje èovjekove osobe i unaprijeðenje njegovih meðuljudskih odnosa ustuknula je pred duhovnim samozadovoljavanjem. U toj inverziji Bog je sveden na sredstvo za zadovoljavanje potreba. Više nije èovjek sluga Božji, nego je Bog postao sluga èovjeku, pa se u crkvu odlazi, ne kad Bog kaže, nego kad se za to «osjeti potreba», grijeh nije ono što grijehom naziva Božja objava, nego samo ono što vrijeða moj «ego», itd. Objavljenoj istini i moralnim normama nametnuta je diktatura relativizma, a one koji joj se usude usprotiviti etiketira se tradicionalistima, fundamentalistima, konzervativcima i natražnima. To su obilježja svake diktature pa tako i spomenute, relativistièke. A na pijedestal su uzdignuti poganski bog Erosa s od njegova nerastavljivim kultom tijela. Napore tjelovježbe kojima se pojedinci podvrgavaju u teretanama èesto se samo prividno razlikuju od srednjovjekovnih mrtvljenja koja su danas izložena poruzi i podsmjehu. Srednjovjekovni monah trpio se postom i bièevanjima kako bi ukrotio tijelo da bi služilo Bogu živomu, a suvremeni «fitness-man» podvrgava se strogom režimu prehrane i napornih tjelovježbi, kako bi tijelom služio tiranskog boga Erosa. Okosnica cijele prièe kao i biblijske povijesti spasenja vrti se oko pitanja idolatrije: kojem bogu služiti? Kršæanska tradicija, meðutim, sustavno je u medijima obezvreðivana i krivotvorena, a sve što dolazi iz nekršæanskih vrela (bilo poganskih ili istoènjaèkih) mediji velièaju i nekritièki promièu. 5. Ritam suvremenog života prouzroèio je niz tzv. civilizacijskih bolesti poput stresa, neuroza, depresija, predinfarktnog stanja, mnoštva psihosomatskih bolesti i zbog tog se ljudi sve više okreæu religiji, magiji ili iscjeliteljskim terapijama New agea, ne toliko radi spasenja, koliko radi ozdravljenja ili smirenja. Govoreæi o iscjeljenjima, ne može se zanijekati moguænost da se ona dogaðaju, osim u religijama i karizmatikom pokretu, i u magijskom okruženju, jednako danas kao i u pradavna vremena. Znaèi li to da u svakoj od tih religija, pokreta, sljedbi ima 'nešto' ili je to dokaz da je psiha pojedinca presudna za iscjeljenje? Doista je èinjenica da današnji èovjek u religiji sve više traži terapiju a sve manje spasenje. Uslijed toga trenda došlo je do inverzije pravog znaèenja pojedinih religioznih pojmova. Optimistièki pokret za razvoj ljudskih potencijala, koji se prometnuo u ideologiju New Agea u službi kulta èovjeka, meðutim, opravdano je stavljao naglasak na zapretene snage u ljudskom duhu koje mogu biti pokrenute vjerom. Objekt vjere, meðutim, može biti razlièit. Papa Ivan Pavao II. istaknuo je «univerzalnost ljudskog duha èiji su temeljni zahtjevi isti u najrazlièitijim kulturama» («Fides et ratio», br. 72). Kao što i najnovija znanstvena istraživanja potvrðuju, veæina osobito tzv. «civilizacijskih» bolesti je meðuzavisna u pneumo-psiho-somatskom smislu. Bolesno stanje ljudskoga duha odražava se kako na njegovu psihu tako i na zdravlje tijela, umanjuje mu kvalitetu života. Savjest je organ smisla. Ako je savjest ranjena, èovjek sahne bez vidljivog vanjskog uzroka. Zato religije, kao posrednice smisla, imaju terapijski uèinak na èovjeka. Još jednom ponovimo kako su temeljni zahtjevi duha isti u najrazlièitijim kulturama. Ljudski duh može pokrenuti vjera u pravoga Boga kao i vjera u kumire ili vraèeve, vjera u gurue koji se predstavljaju bogovima ili baštinicima okultnih moæiju, poput Sai Babe, ili «Brace» iz Zagreba. Usuðujem se reæi da ne treba «a priori» iskljuèiti moguænost «èudesnih» iscjeljenja èak ni u magijskom ambijentu, iako im treba pristupati vrlo kritièki. Ipak, treba istaknuti, nije vraè onaj koji iscjeljuje, nego vjera u vraèa. A vjera je Božji dar iako, u ovom sluèaju, krivo usmjeren. Biblijski primjer krivog shvaæanja ozdravljenja susreæemo u Djelima apostolskim (14,8-18) u kojima nas Luka izvješæuje o ozdravljenju uzetoga u Listri. Mnoštvo koje je nazoèilo èudesnom ozdravljenju što se dogodilo posredstvom Pavla i Barnabe, povika likaonski: «Bogovi u ljudskom oblièju siðoše k nama!» Barnabu nazvaše Zeusom a Pavla Hermesom, i htjedoše im prinijeti žrtve. Ali, za razliku od mnogih današnjih egomana, dvojica apostola su to idolopoklonstvo odrješito otklonila rijeèima: «Ljudi, što to radite? I mi smo smrtnici, baš kao i vi!» 6. Sve više je razlièitih pokreta pa je i sve veæa potreba njihova tumaèenja. U izdanju Verbuma nedavno je izišla knjiga Zabranjeno iskustvo Josepha-Marie Verlindea, o kojoj ste svojedobno pisali u Veritasu, a koja donosi iskustvo èovjeka koji je napustio katolièanstvo te mu se nakon dugih godina lutanja vratio. Što mislite o takvim obratima? Jeste li se susretali s time? Koliko su èesta? I što mislite koliko je Verlinde o tome dobro progovorio? Knjiga «Zabranjeno iskustvo» oca Josepha-Marie Verlindea iznimno je vrijedno i struèno napisana knjiga bivšeg «duhovnog nomada» koja osvjetljava njegov put od hinduistièkog ašrama do katolièkog samostana. Što mislim o spomenutoj knjizi najbolje govori èinjenica, ako to ne zvuèi hvalisavo, da sam se kod «Verbuma» osobno zauzimao za njezino izdavanje, i zahvalan sam što su u njoj prepoznali vrijedno i aktualno štivo za hrvatske èitatelje, a nadam se da su u planu objaviti i druga njegova djela. Sve veæi je broj onih koji, poput spomenutog oca Josepha-Marie Verlindea, razoèarani napuštaju razne pokrete i sekte i pišu svoja svjedoèanstva. I sam sam ih puno susreo, a u «Veritasu» i na raznim tribinama koristio se njihovim svjedoèanstvima. Takve osobe su svojevrsni sveti Pavli našega vremena koji, kao svjedoci iz prve ruke, mogu autentièno progovoriti o onome kroz što su prošli do «nogu Gamalielovih» (usp Dj 22,3). Kopernikanski preokret u njihovim životima dogodio se, kao i u Pavlovom, tek u susretu s uskrslim Kristom. 7. Evo, upravo na manifestaciji Dani kršæanske kulture u organizaciji Verbuma bit æe predstavljena i Vaša posljednja knjiga Sai Baba i/ili Isus Krist u izdanju Teovizije. Zanimljivo je da u toj knjizi, baš kao i u prethodnima, fenomenu pristupate na vrlo ozbiljan i objektivan naèin, ne podcjenjujuæi ono o èemu pišete što Vaše knjige èini dobrim priruènicima i vodièima za široku publiku? U

enciklici «Fides e tratio» (br. 2) papa Ivan Pavao II. istieè da meðu razlièitim oblicima služenja koje ljudima treba ponuditi, Crkva uviða da joj je jedno naroèito vlastito, a to je: služenje istini. Indijski guru Sai Baba, ispred svoga imena stavlja epitet «Sathya», što na sanskrtu znaei «istina». Njegovo neobièno uzdizanje sebe na mjesto Boga, postavljanje iznad Isusa Krista koji se objavio kao «Put i Istina i Źivot» (Iv 14,6), jednako kao i «èudesu» koja naziva svojom «posjetnicom», naravno da su mi bila izazovom da se ozbiljnije pozabavim njime kao fenomenom, jer Sai Baba odvlaei i mnoge hrvatske katolike u Indiju. Moja knjiga o Sai Babi rezultat je višegodišnjeg prouèavanja i napisana je iz perspektive kršæanske objave, što znaei da sadrži i teološko vrednovanje spomenutog indijskog gura. Iako sam se u njoj trudio njegovati dijaloški pristup, to nikada nije bilo na štetu istine da dvostruka pripadnost, s jedne strane pripadnost Isusu Kristu a s druge strane Sai Babi, istovremeno nije moguæa. 8. S obzirom na duhovno stanje i potrebe èovjeka i èovjeèanstva, èini se kako je sve veæa "glad" za duhovnošæu pa je jasno kako razlièiti ljudi tragaju za odgovorima na razlièitim mjestima i u tom je smislu dobro što postoji široko ponuda i što svako za sebe može izabrati ono što mu odgovara, ali takva široka i šarolika ponuda dovodi do svojevrnog relativizma. Što mislite postaju li velike tradicionalne religije na taj naèin stvar prošlosti, a pokreti, sljedbe, sekte stvar buduaenosti? Rado bih iskoristio ovu prigodu da ukažem kako «široka ponuda», ili duhovna ponuda, o kojoj govorite, mislim da postoji i unutar same Katolièke crkve. Unutar Katolièke crkve postoji bogat «duhovni menu», dvotisuæljeta baština razlièitih duhovnosti, karizmi, redovnièkih zajednica, koje meðusobno nisu u sektaškom rivalstvu, nego u harmoniji. Danas je prisutan govor i o novim crkvenim pokretima, koji su zanosna i okrepljujuæa snaga Crkve. Zavedeni crkvenom antipropagandom suvremeni duhovni nomadi spomenuto bogatstvo unutar vlastite Crkve nikada nisu upoznali. Velike ili «tradicionalne religije» kako Vi kažete, odgovaraju profilu zdravih i uravnoteženih osoba, dok sekte predstavljaju svojevrzni «socijalni uterus» u kojemu se pojedinac jednostavno - «osjeæa dobro». U tom smislu, u današnjem bolesnom društvu, ljudi se èešæe bolje pronalaze u malim zajednicama. I takvoj potrebi Crkva treba izaæi ususret. Unatoè prevladavajuæoj pobuni protiv svega institucionalnoga i tradicionalnoga, da zakljuèim, èvrsto sam uvjeren da tradicionalne vrijednosti ne mogu zastarjeti. Pred tradicionalnim religijama stoji veliki izazov da na primjeren naèin izaðu ususret potrebama današnjeg rastrganog èovjeka, što pretpostavlja raspoloživost Crkve za prilagodbu ili, da budem jasniji, svojevrsku novu inkulturaciju. Došlo je vrijeme kada Crkva iz svoje bogate baštine mora iznijeti na vidjelo i «staro» i «novo», ali u drugaèijem ruhu. Tradicionalno treba postati osobno, a u Crkvi je potrebno stvoriti male zajednice primjerene profilu ljudi koji æe u njima naiæi na prihvaæenost i pronaæi svoju ulogu. 9. Nedavno sam na jednom predava imala priliku slušati oxfordskog profesora Johna Lennox, velikog znanstvenika, matematièara i filozofa, uglednog katolika poznatog po diskusiji koju je nedavno vodio s ateistom Richardom Dawkinsom. On tvrdi kako se u suvremenom svijetu dogodio obrat vrijednosti, èovjek apsolutnom dokida vrijednost, ali zbog uroðene potrebe za apsolutnim relativno uzdiže na razinu apsolutnog, tako umjesto istine, pravde, dobrote… nove vrijednosti postaju moæ, novac, kult tijela… Kakva je buduaenog takvog suvremenog èovjeka? I za kraj, ima li nade za tolike tragaèe na stazama kako vi kažete "praznih hodova i bolnih stranputica"? Vrijednosti su vjeène i na vjeèenost nas upuæuju. Inverzija vrijednosti koju spominjete, zamjena je vrijednosti s lažnim vrijednostima ili - nevrijednostima. Rezultat te inverzije je dehumanizacija i degradacija èovjeka koja, ako potraje, vodi propasti cijele civilizacije. Bilo kakav poredak bez istinskih vrijednosti osuðen je na neuspjeh. Nema tog napretka znanosti koji može nadomjestiti sustav vrijednosti. Bez istinskih vrijednosti èovjeèanstvo srlja u besmisao s èijim se kobnim posljedicama veæ sada susreæemo. Smisao života je u službi ideala a ne idola. Bog je postao èovjekom da bi sve ljude pozvao da se od idola obrate živom Bogu: «Ja sam Gospodin, Bog tvoj. Nema drugih bogova uz mene» (usp. Izl 20,2-3). Pred Bogom Isusa Krista nitko nije beznadan niti otpisan. Ljubav Božja, koja je svoj vrhunski izrièaj našla u Križu Isusa Krista, zalog je nade svim ljudima, i poziv je da se od te ljubavi dopustimo osvojiti. «Današnji se èovjek iznova treba okrenuti prema Kristu da od njega dobije odgovor o tome što je dobro i o tome što je zlo» («Veritatis splendor», br. 8).